

بررسی عوامل اجتماعی موثر بر جرم

(مطالعه موردی زندان دره شهر)^۱

علی ایار^۱، محمد رضا نظری^۲ و سعید خانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۷/۰۵

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۹/۱۸

از صفحه ۳۹ تا ۶۰

چکیده

مقاله حاضر به منظور بررسی ویژگی های اقتصادی - اجتماعی مجرمان و عوامل اجتماعی موثر بر جرم در شهرستان دره شهر با استناد به رویکرد های نظری حوزه جامعه شناسی انحرافات نظیر تئوری های ساختی، (بی سازمانی و...) و تئوری های خرده فرهنگ بزهکار(خرده فرهنگ بزهکار کوهن و میلر)، نظریه های یادگیری اجتماعی(پیوند افتراقی، و هویت افتراقی و...) و کنترل اجتماعی هیرشی سعی در ارائه تحلیلی جامعه شناختی از جرم به منزله راهکاری برای مقابله با پدیده جرم دارد.

روش: با استفاده از روش تحلیل داده های موجود تمامی پرونده های موجود در زندان دره شهر در سال ۱۳۹۱ مورد مطالعه قرار گرفت و پس از ساخت پرسشنامه متناسب با اطلاعات مندرج در پرونده های زندانیان اطلاعات به پرسشنامه انتقال یافته است در مجموع از این تعداد پرونده ۸۴ پرونده مورد تحلیل قرار گرفته است.

یافته های تحقیق: بر اساس یافته های تحقیق از میان فرضیات مطروحه تنها فرض رابطه سن و نوع جرم و همچنین فرض رابطه سن و همجرمی تایید شدند.

کلید واژه ها

انحرافات جامعه شناختی، خرده فرهنگ، تئوری های یادگیری اجتماعی، هویت افتراقی

۱ - این مقاله بر گرفته از طرحی تحقیقاتی با عنوان " بررسی ویژگی های اقتصادی - اجتماعی مجرمان زندان دره شهر(مطالعه کمی و کیفی زندان دره شهر) است که با حمایت مرکز پیشگیری از آسیب های روانی و اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی ایلام انجام شده است.

۱- کارشناس ارشد جامعه شناسی دانشگاه تهران

۲- معاون اجتماعی فرماندهی انتظامی استان ایلام

۳- کارشناس ارشد علوم اجتماعی دانشگاه تهران

بیان مساله:

انحراف از هنجارهای رسمی و پذیرفته شده یک پدیده جهانی است، اما نوع میزان شدت و سطح آن از جامعه ای به جامعه دیگر متفاوت است. آسیب های اجتماعی پدیده هایی زمانمند، مکانمند و به عبارتی نسبی و متغیراند. جنایت پرخاشگری، اعتیاد، روسپیگری، سرقت، قاچاق مواد مخدر نمونه های از این آسیبها محسوب می شوند و آنچه که در یک بستر زمانی، مکانی، فرهنگی و اجتماعی آسیب تلقی می شود ممکن است در آینده در همان بستر و شرایط یا در مقطع زمانی مشابه در بستر و شرایطی متفاوت یا جامعه ای دیگر آسیب یا کجروی^۱ شناخته نشود. (صدیق سر وستانی، ۱۳۸۶: ۲۱) در این میان وضعیت گذار در جامعه ایران به دلیل کم رنگ شدن هنجارها، روابط و نظارت های سنتی و عدم جاگیری در بستر شرایط جدید منجر به شیوع و گسترش آسیب های اجتماعی در جامعه شده که بر مردم و جامعه تحمیل می شوند «بنابراین آسیب های اجتماعی نوعی آنتروپی یا انرژی هرز رفته ای است که نظام اجتماعی بحران زا و ناکارآمد بر مردم جامعه تحمیل می کند. این آسیبها هزینه هایی است که مردم جامعه برای آن نوع نظام هایی می پردازند که توان تطابق خود را با شرایط جدید از دست داده و از ساماندهی نظم و مدیریت تضادهای درونی خود عاجزند» (عبداللهی، ۱۳۸۱: ۱۵) وضعیت آشفتگی اجتماعی در حوزه مورد مطالعه شدت بیشتری داشته و بستر مناسبی برای زایش آسیب های متفاوت اجتماعی از جمله گسترش جرایم فراهم آورده است، بنا بر آمار جرایم مختلف در چندسال اخیر در حوزه مورد مطالعه از رشد چشمگیری بر خوردار بوده است. (سالنامه آماری استان، ۱۳۸۵).

جرم به عنوان یکی از آسیب های اجتماعی در این تحقیق عبارت است از «عملی است که بر خلاف یکی از موارد قانون مجازات عمومی هر کشور باشد و مجرم کسی است که در زمان معینی، عمل او بر خلاف مقررات رسمی کشور باشد» (شلویری و دیگران، ۱۳۸۱: ۱۵۱) شیوع و گسترش آسیب های متفاوت اجتماعی به گونه ای عام و جرائم به گونه ای اخص تر هزینه های هنگفتی در قالب برنامه های انتظامی، امنیتی، بازپروری و... بر جامعه تحمیل نموده وبا کاهش ضریب امنیت جامعه از یک سو و

فرسایش منابع مادی و معنوی جامعه به مثابه یکی از موانع عمده توسعه عمل می کند زیرا جامعه و فرد را از بسیاری از فرصت های مهم وسازنده اقتصادی-اجتماعی محروم می سازد. مساله در این تحقیق عبارت است از بررسی عوامل اجتماعی موثر بر ارتکاب به جرم، مطالعه موردی مجرمان زندان دره شهر.

اهمیت و ضرورت:

شیوع و گسترش ارتکاب به جرم موجبات فرسایش تصاعدی "امنیت" و "سرمایه اجتماعی" در کلان نظام اجتماعی شده، و با تخریب مولفه های مذکور به عنوان پیش نیاز های توسعه، حرکت و پیشرفت جامعه را دچار رکود و نوسان می کنند. در ارتباط با ضرورت انجام این پژوهش می توان به اختصار به دلایل زیر اشاره کرد:

- شناسایی الگوی اجتماعی جرایم در حوزه مورد مطالعه.
- توصیف ویژگی های اجتماعی مجرمان.
- وجود هم وقوعی بین رفتارهای انحرافی و جرایم متفاوت، به عبارت دیگر ارتکاب به یک رفتار انحرافی زمینه ارتکاب به سایر انحرافات و جرائم را فراهم می کند.
- وجود هم وقوع در بین جرائم متفاوت ضرورت شناسایی و تبیین جرائم را بیش از پیش نمایان می سازد.
- ارتکاب به جرم بین جوانان می تواند منجر به فرایند «برچسب زنی» و شکل گیری هویت مجرمانه در بین جوانان شده و آنان را از بسیاری از فرصت های اجتماعی و اقتصادی محروم سازد.
- تاکنون مطالعه ای منظم پیرامون موضوع تحقیق در حوزه مورد مطالعه صورت نگرفته است.

پیشینه تجربی و نظری:

الف: تحقیقات خارجی:

پارسل و همکارانش (۱۹۹۳) در تحقیقی تحت عنوان «سرمایه اجتماعی خانواده» و مشکلات رفتاری کودکان به بررسی رابطه بین این دو متغیر پرداخته اند. آنان عقیده دارند که سرمایه اجتماعی خانواده با جامعه پذیری هنجارهای اجتماعی در کودکان همبستگی دارد.

تامپسون و دیگران (۱۹۹۱) در یک تک نگاری تحت عنوان "بزهکاری نوجوانان" با استفاده از نظریات پیوند افتراقی و کنترل اجتماعی به بزهکاری نوجوانان پرداخته اند.

رابرت پاتنام (۲۰۰۱) نخستین مقایسه جامع بین ایالتی سرمایه اجتماعی در ایالت‌های مختلف آمریکا انجام داد او نشان داد که سرمایه اجتماعی در ایالت آمریکا از شمال به جنوب و از غرب به شرق به طور منظم کاهش می یابد و همراه با این کاهش میزان جرم، سرقت و تقلب های مالیاتی افزایش یافته درجه برابری اقتصادی و برخورداری از حقوق شهروندی، سطح سلامتی و نیز میزان تحمل دیگران کاهش می یابد.

گتی و همکارانش (۲۰۰۳) رابطه بین سطوح مدنیت و سطوح بزهکاری نوجوانان را در مناطقی از ایتالیا مورد توجه قرار داده است .

اسمینک و دیگران (۲۰۰۷) در پژوهشی به بررسی تاثیرات بلند مدت ویژگی های خانوادگی و نظارتی والدین بر بزهکاری نوجوانان پسر پرداخته اند.

ب: تحقیقات داخلی:

روز بهانی (۱۳۷۹) «نقش خانواده را به عنوان عامل و مانع بزهکاری نوجوانان بررسی نموده است.

مشکاتی (۱۳۸۱) در مقاله ای با عنوان، سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان (آزمون تجربی نظریه ترکیبی کنترل اجتماعی و پیوند افتراقی) به بررسی موضوع بزهکاری نوجوانانی که در تهران دستگیر شده اند پرداخته است.

مبارکی (۱۳۸۴) پژوهشی با عنوان، تحلیل "رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان" انجام داده است. بیانلو (۱۳۸۵) در مقاله ای با عنوان "بررسی رابطه بین عوامل جمعیت شناختی و شرایط بوم شناختی با نوع جرم در شیراز" به بررسی رابطه بین عوامل جمعیت شناختی و بوم شناختی با نوع جرایمی که مجرمین به آن دست می زنند، پرداخته است.

تقوی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان بررسی آسیب پذیری اجتماعی جوانان و عوامل موثر بر آن در قائم شهر " این پژوهش با روش پیمایشی و حجم نمونه ای بالغ بر ۲۵۰ نفر از دانش آموزان ۱۵ تا ۱۹ ساله قائم شهر انجام شده است.

صدیدی (۱۳۸۷) در پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل موثر بر ارتکاب جرم در بین جوانان شهر ایلام با تاکید بر عوامل خانوادگی و اجتماعی (مورد: زندان مرکزی ایلام)" با طرح طیف وسیعی از نظریات حوزه انحرافات نهایتاً نظریه کنترل اجتماعی هیرشی عنوان چهار چوب نظری خاص تحقیق انتخاب، و فرضیات متناسب با این تئوری طرح شده است.

چهار چوب نظری:

نظریه‌ها و مدل‌های متعدد و متنوعی برای تبیین پدیده اجتماعی جرم وجود دارد اما از آنجایی که معمولاً بیش از یک نظریه وجود دارد که ادعای تشریح و تبیین رفتارهای انحرافی را در هر زمان داراست، لذا باید بدانیم که کدام نظریه یا نظریه‌ها بهترین تبیین را می کنند. در این پژوهش از نظریه‌های زیر استفاده شده است:

- نظریه های بی سازمانی اجتماعی^۱: نظریه پردازان بی سازمانی اجتماعی براین باورند که عواملی چون کاهش کارایی نهاد های اجتماعی نظیر خانواده و تضعیف تقید های خویشاوندی به عنوان نیروهای غیر رسمی کنترل اجتماعی، کاهش انسجام اجتماعی که پیامد رشد سریع صنعتی شدن، شهرنشینی و مهاجرت فزاینده به سوی حوزه های شهری است که جرایمی نظیر قتل، سرقت، انحراف جنسی و اعتیاد را افزایش می دهند. (احمدی، ۱۳۸۴: ۴۳) ذیل این عنوان کار های نظری زیبا دی صورت گرفته

1 -social disorganizational theoris

که عبارتند از: نظریه آنومی^۱ دورکیم؛ نظریه ساخت اجتماعی و آنومی^۲ مرتن، نظریه بوم شناختی^۳ پارک و برجس، (احمدی، ۱۳۸۴؛ محمدی اصل، ۱۳۸۵؛ محسنی تبریزی، ۱۳۸۳؛ صدیق سروستانی، ۱۳۸۵).

نظریه بی سازمانی^۴:

بی سازمانی اجتماعی عبارت است از وضعیت عدم توفیق مقررات سه نوع عمده بی سازمانی عبارتند از: بی هنجاری ستیز فرهنگی^۵ و اختلال در وضعیت بی هنجاری مقرراتی وجود ندارد که تعیین کند چگونه باید رفتار کرد. در وضعیت ستیز فرهنگی، حداقل دو مجموعه مقررات متضاد وجود دارند که چگونگی رفتار را معین می کنند در چنین وضعیتی کنشگران با عمل کردن به یک مجموعه از هنجارهای از دیگر مجموعه های هنجاری تخلف می کنند. اختلال حالت دیگری از ستیز فرهنگی است و زمانی روی می دهد که مقررات وجود دارد اما همנוایی به آنها پاداش تعهد شده را تامین نمی کند و یا برعکس به مجازات ختم می شود (رابینگتن، وایبرگ، ۱۳۸۳: ۵۱) بی سازمانی ناشی از تغییرات فرهنگی، تکنولوژیک، جمعیت شناسی است که به دنبال خود تغییرات عمده در روابط متقابل اجتماعی را موجب می شود. آنچه از بی سازمانی اجتماعی در این پژوهش مطمع نظر است فشار روانی تولید شده از این شرایط است که منجر به بی سازمانی شخصیتی می شود، و در نهایت می تواند به آسیب های اجتماعی، الکلیسم، انحراف، و ... منتهی شود.

- نظریه های خرده فرهنگی^۶:

این گروه از نظریه ها عقیده دارند خرده فرهنگ رفتار بزهکارانه به وسیله دار و دسته های بزهکار و در اجتماعات بزهکار و طبقات پایین شکل می گیرد و فرزندان طبقات محروم برای جبران ناکامی های خود دست به تأسیس "خرده فرهنگ بزهکار"^۷ می زنند. برخی از نظریات مهم در این زمینه عبارتند از: نظریه ناکامی منزلتی کوهن؛

1 - a nomi

2 -social structur and anomi

3 -ecological

4- Anomic theory

5- Culture conflict

6 -sub culture theoris

7 -delinquent sub culture

خرده فرهنگ بزهکار میلر^۱ و فرصت های مشروع افتراقی^۲ کلو وارد و الین^۳. (صدیق سروستانی، ۱۳۸۴؛ گیدنز، ۱۳۸۱؛ احمدی، ۱۳۸۴).

نظریه خرده فرهنگی کوهن و میلر

نظریه خرده فرهنگی بر آن است که گروه‌های دوستان و بزهکار و ناهنجار می‌تواند بیشترین همبستگی را با رفتار بزهکارانه نوجوانان و جوانان داشته باشند زیرا این گروه‌ها به دلیل جو عاطفی و غیررسمی حاکم بر آن برای نوجوانان و جوانان بسیار جذاب هستند و آنها ترجیح می‌دهند که بیشترین اوقات فراغت خود را در جمع دوستان و همسالان بگذرانند. بنابراین به تدریج دلبستگی اعضا به گروه همسن و سال بعضاً بزهکار و احساس تعهد به ارزش‌ها و هنجارهای حاکم بر آن گروه‌ها بیشتر می‌شود. به موازات افزایش تقیدات و دلبستگی جوانان به دوستان و همسالان بزهکار، به همان میزان ممکن است تعهدات آنها نسبت به رعایت هنجارها و الزامات حاکم بر خانواده و مدرسه کاهش یابد تا جایی که نسبت به هنجارها و قواعد مرسوم و الزامات اجتماعی بی‌اعتنا شوند و درصدد هر چه بیشتر کم رنگ کردن آنها عمل نمایند. بنابراین، بر اساس نظریه خرده فرهنگی می‌توان متغیر دلبستگی و معاشرت با دوستان و همسالان بزهکار را در تبیین ناهنجاری‌های رفتاری جوانان مورد استفاده قرار داد (زنگنه، ۱۳۸۳: ۱۱۲).

- نظریه های یادگیری اجتماعی^۴: این دسته از تئوری‌ها در تبیین آسیب‌ها و انحرافات اجتماعی متفاوت از جمله جرم معتقدند که رفتارهای انحرافی و پرخطر در جریان پیوند و تعامل با افراد منحرف آموخته می‌شوند و در این میان نقش گروه همسالان مهم بنظر می‌رسد مهمترین تئوری‌های این حوزه که در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار خواهد گرفت عبارتند از: تئوری پیوند افتراقی ساتر لند، هویت پذیری افتراقی گلیزر، (سلیمی و داوری، ۱۳۸۶؛ صدیق سروستانی، ۱۳۸۵؛ سیگل و سنا، ۱۳۸۴). نظریه‌های یادگیری اجتماعی^۵ که خود شامل دو نظریه می‌باشد:

1 - miller

2 - differential association

3 - cloward and ohlin

4 - social learning theoris

5- Social Learning Theories

الف: نظریه پیوند افتراقی ساترلند^۱.

ب: نظریه تقویت افتراقی اکرز^۲.

- نظریه پیوند افتراقی ساترلند:

ساترلند معتقد است که پیوند افتراقی چگونگی انتقال رفتار انحرافی را تبیین می‌کند و توضیح می‌دهد که رفتار انحرافی چگونه آموخته می‌شود (ابادینسکی، ۱۳۸۴: ۲۱۶). پیوند افتراقی نظریه‌ای است که در آن تمرکز بر روی رفتارهای افراد قرار دارد. (ویلیمز، ۱۳۸۳: ۹۸). از نظر ساترلند، پرسش‌های اصلی در ارتباط با رفتارهای آموخته شده است. وی معتقد است که رفتارهای انحرافی طی یک فرآیند فرا گرفته می‌شوند. اصول نظریه ساترلند عبارتند از:

- ۱- رفتار انحرافی یاد گرفتنی است.
- ۲- رفتار انحرافی از خلال همکنش و تعامل با دیگران در فرآیندی از ارتباطات آموخته می‌شود.
- ۳- بخش اصلی یادگیری رفتار انحرافی در درون گروه‌های افراد صمیمی اتفاق می‌افتد.
- ۴- یادگیری رفتار انحرافی شامل فنون انحراف و جهت‌گیری ویژه انگیزه‌ها و سلیقه‌ها است.
- ۵- معاشرت‌های ترجیحی از نظر تکرار، طول مدت، ترجیح و شدت متفاوت است (همان، ۹۶).

نظریه ساترلند دارای دو عنصر اساسی است. اولین عنصر، محتوای آنچه آموخته است می‌باشد که شامل شگردهای ویژه ارتکاب به انحراف است و دومین عنصر فرآیندی است که فرد طی آن رفتارهای انحرافی را یاد می‌گیرد (جرج ولد و دیگران، ۱۳۸۰: ۲۵۳). به نظر ساترلند اکثر رفتارهای انحرافی در درون گروه‌های نخستین به ویژه همالان فرا گرفته می‌شود و افراد از طریق ارتباط با دیگران که حاصل هنجارهای منحرفانه هستند، منحرف می‌شوند (گیدنز، ۱۳۷۶: ۱۵۹). جامعه‌شناسان در تبیین رفتارهای انحرافی افراد معتقدند که نخست باید معلوم شود که فرد چگونه یک رفتار

1- Sutherland's Differential Association Theory

2- Akers' Reinforcement Association Theory

انحرافی را آموخته است. ساترلند از این دسته از جامعه‌شناسان است که معتقد است برای آنکه شخصی جنایتکار شود باید نخست بیاموزد که چگونه می‌توان جنایت کرد. به نظر او این آموزش، حاصل و نتیجه کنش و واکنش با افراد دیگر است (بروس کوئن، ۱۳۸۰: ۲۲۱). نظریه معاشرت افتراقی ساترلند بر یادگیری اجتماعی از طریق همنشینی با الگوهای رفتار انحرافی تأکید می‌کند (احمدی، ۱۳۸۴: ۹۷). طبق نظریه ساترلند، رفتار انحرافی از طریق معاشرت با اغیار یعنی داشتن روابط اجتماعی با انواع خاصی از مردم مانند جنایتکاران آموخته می‌شود (رابرتسون، ۱۳۷۲: ۱۷۰).

۳-۵- نظریه تقویت ترجیحی اکرز

اکرز محیط اجتماعی^۱ را به عنوان مهم‌ترین منبع تقویت رفتار انحرافی می‌پندارد به نظر او اغلب یادگیری‌های رفتار انحرافی، نتیجه همکنش اجتماعی است (ویلیامز، ۱۳۸۳: ۲۳۰). رفتار انحرافی از طریق میانکنش اجتماعی‌ای که رفتار دیگر اشخاص در آن برای رفتار انحرافی تقویت می‌شود، آموخته می‌شود (جرج ولد و دیگران، ۱۳۸۰: ۲۶۷). تقویت ترجیحی به پیامدهای واقعی یا مورد انتظار یک رفتار اشاره دارد. آدمیان چیزهایی را انجام می‌دهند که فکر می‌کنند در آینده به پاداش‌هایی برای آنها منجر می‌شود و یا از مجازات‌هایی جلوگیری می‌کند و یا چیزهایی را انجام نمی‌دهند که به نظرشان به مجازات‌هایی منجر می‌گردد. این پاداش‌ها یا مجازات‌ها می‌توانند اجتماعی و ناشی از تائید یا عدم تائید دیگران باشند (جرج ولد و دیگران، ۱۳۸۰، ۲۱۸).

اصول اساسی نظریه تقویت ترجیحی اکرز:

- ۱- رفتار انحرافی بر اساس اصول شرایط عامل (شرطی شدن کنش‌گر) یادگرفته می‌شود.
- ۲- یادگیری رفتار انحرافی در گروه‌هایی صورت می‌پذیرد که منبع اصلی تقویت فرد به حساب می‌آید.
- ۳- یادگیری رفتار انحرافی شامل فنون خاص، رویکردها و رویه‌های اجتناب، در واقع محصول کارکرد تقویت‌کننده‌های مؤثر و در دسترس وجود احتمالی تقویت است.

۴- میزان رفتار انحرافی، محصول کارکرد مستقیم میزان، تناوب و احتمال تقویت آن است (ویلیامز، ۱۳۸۳: ۲۳۱).

اکرز معتقد است که ادامه یا توقف هر رفتاری بستگی به تشویق یا مجازات دارد یعنی تشویق موجب تداوم یک رفتار و مجازات موجب توقف آن می‌شود. بر اساس نظریه تقویت ترجیحی اکرز اگر تعداد عواملی که خاصیت تقویت‌کنندگی دارند در موقعیت رفتاری فرد وجود داشته باشند احتمال تقویت رفتار بسیار زیاد می‌شود بنابراین تقویت ترجیحی علت اصلی رفتارهای انحرافی است (صدیق، ۱۳۸۳: ۱۸).

نظریه کنترل اجتماعی هیرشی

نظریه کنترل اجتماعی هیرشی از جمله نظریه‌های کنترل است که هم کنترل درونی و هم کنترل بیرونی را مورد توجه قرار می‌دهد (دیویس و ستاز، ۱۹۹۰: ۴۲). هیرشی با الهام از دورکیم، معتقد است که رفتار انحرافی نتیجه ضعف پیوندهای فرد با جامعه عادی است. در نظریه هیرشی چهار عنصر برای پیوند فرد با جامعه یا دیگران، عادی دیده شده است:

- ۱- دلبستگی: میزان توجه و حساسیت فرد نسبت به دیگران و دیدگاهها و توقعاتشان.
- ۲- سرسپردگی: میزان همراهی پاداشها و مجازات‌های اجتماعی با رفتار همنوا و نابهنجار افراد.
- ۳- درگیر بودن: میزان وقتی که فرد در فعالیت‌های عادی اجتماعی صرف می‌کند.
- ۴- باور داشتن: میزان اعتبار هنجارهای اجتماعی برای فرد با میزان درونی کردن هنجارهای اجتماعی.

هر عنصر یک حلقه ارتباط بین فرد و جامعه است تا زمانی که فردی به گروه‌های عادی جامعه ارتباط دارد، از هنجارهای اجتماعی پیروی می‌کند. ولی اگر یک یا چند حلقه ارتباطی ضعیف شد، احتمال منحرف شدن افزایش می‌یابد (ممتاز، ۱۳۸۱: ۱۲۰-۱۲۳). بر اساس نظریه کنترل اجتماعی می‌توان متغیرهایی مانند میزان دلبستگی و

تهددات خانوادگی، دینداری جوانان، ساخت خانواده، نظارت والدین توجه کرد و از آنها در تبیین آسیب های اجتماعی و جرم استفاده کرد.

۵- فرضیات تحقیق:

- ✓ به نظر می رسد بین سن و نوع جرم رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین وضعیت تاهل و میزان سابقه رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین سابقه و نوع جرم رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین همجرمی و میزان سابقه رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین تحصیلات و سابقه رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین وضعیت اشتغال و میزان سابقه رابطه وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین سن و نحوه ارتکاب جرم (فرد/گروهی) رابطه معنا داری وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین قومیت و سابقه ارتکاب به جرم رابطه معنا داری وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین وضعیت اشتغال و سابقه ارتکاب به جرم رابطه معنا داری وجود دارد.
- ✓ به نظر می رسد بین نوع سنت و سابقه ارتکاب به جرم رابطه معنا داری وجود دارد.

روش مطالعه:

روش مطالعه در این پژوهش روش تحلیل داده های موجود است. به این صورت که با مطالعه ۸۴ پرونده محقق اقدام به ساخت یک پرسشنامه نموده و اطلاعات قابل تحلیل را در آن وارد و سپس اقدام به تحلیل آن نموده است. این روش دارای محاسن و معایب خاص خود است. حسن تحلیل داده های موجود در همین است که کار تحقیق عمده را به تحلیل داده ها اختصاص دارد تا گرد آوری آن ها، با این همه لازم به تذکر است که متغیرها را فقط تا حدی می توان به طور مصنوعی تغییر داد و نمی توان داده های را بدان افزود. (بیکر، ۱۳۸۱: ۳۰۹)

روش گرد آوری و پردازش داده ها:

اطلاعات لازم با استفاده از پرونده های موجود در زندان دره شهر جمع آوری شده است و محقق پس از مطالعه پرونده، پرسشنامه را تکمیل کرده است. سپس ارزیابی مجدد از طریق برنامه SPSS تجزیه و تحلیل شده است.

تحلیل داده ها:

از آماره های توصیفی و استنباطی (ANOVA و T) مقتضی و متناسب با سطوح سنجش متغیرها استفاده شده است.

جامعه آماری:

تحقیق عبارت است از تمامی مجرمان زندانی، پرونده های زندانیان و زندان دره شهر

یافته های پژوهش:

الف: یافته های توصیفی

جدول (۱) یافته های توصیفی

متغیر	مقولات	فراوانی	در صد فراوانی	درصد تجمعی
سن	۱۷ تا ۳۲	۵۸	۶۹.۰۰	۶۹.۰۰
	۳۲.۱ تا ۴۷	۱۵	۱۷.۹	۸۶.۹
	۴۷.۱ تا ۶۲	۱۱	۱۳.۱	۱۰۰
نوع جرم	علیه اشخاص	۱۹	۲۲.۶	-
	علیه اموال	۴۴	۵۲.۴	--
	فرهنگی و سیاسی	۴	۴.۸	-
	خرید و فروش غیر مجاز	۱۱	۱۳.۱	-
وضعیت اشتغال	رانندگی	۶	۷.۱	-
	بیکار	۲۱	۲۵.۱	-
	ازاد	۵۷	۶۷.۹	-
وضعیت تاهل	دولتی	۶	۷.۱	-
	مجرد	۳۲	۳۸.۱	--
وضعیت سکونت	متاهل	۵۲	۶۱.۹	-
	شخصی	۵۸	۶۹.۰	-
	استیجاری	۲۶	۳۱.۰	-

متغیر	مقولات	فراوانی	در صد فراوانی	درصد تجمعی
قومیت	لر	۴۳	۵۱.۲	-
	لک	۱۰	۱۱.۹	-
	کرد	۳۱	۳۶.۹	-
تحصیلات	بیسواد	۱۹	۲۲.۹	۲۲.۹
	ابتدایی	۵	۶.۰	۲۸.۹
	راهنمایی	۳۵	۴۲.۲	۷۱.۱
	متوسطه	۱۸	۲۱.۷	۹۲.۸
سابقه	کاردانی و بالاتر	۶	۷.۲	۱۰۰
	با سابقه	۳۰	۳۶.۱	-
میزان سابقه	بی سابقه	۵۳	۶۳.۹	-
	کم (تا ۲.۶۶ بار)	۱۸	۵۸.۱	۵۸.۱
	متوسط (۲.۶۷ تا ۵.۳۳)	۱۰	۳۲.۳	۹۰.۳
نحوه ارتکاب	زیاد (۵.۳۴ تا ۸)	۳	۹.۷	۱۰۰
	گروهی	۴	۴.۸	-
	انفرادی	۸۰	۹۵.۲	-

یافته های جدول شماره (۱) نشان می دهد که اکثر مجرمین (۵۸ درصد) جوان و در محدوده سنی (۱۷ تا ۳۲) سال قرار دارند، جرم عیله اموال با (۵۲.۴) درصد و جرم علیه اشخاص با (۲۲.۶) درصد از بیشترین فراوانی بر خوردار بوده اند. به لحاظ وضعیت اشتغال، (۲۵ درصد) بیکار، (۶۷.۹ درصد) مشاغل آزاد و تنها (۷.۱) دارای مشاغل دولتی بوده اند؛ و (۳۸.۱ درصد) مجرد و (۶۱.۹ درصد) از آن ها متاهل می باشند؛ از نظر وضعیت سکونت (۶۹ درصد) دارای منزل شخصی و (۳۱ درصد) مستاجر بوده اند، از نظر ترکیب قومیتی (۵۱.۲ درصد) لر، (۱۱.۹ درصد) لک و (۳۶.۹) کرد هستند؛ به لحاظ سطح تحصیلات (۲۲.۹) بیسواد، (۶ درصد) ابتدایی، (۴۲.۲) درصد راهنمایی، (۲۱.۷ درصد) متوسطه و (۷.۲ درصد) دارای تحصیلات کاردانی و بالاتر بوده اند. (۳۶.۱ درصد) دارای سابقه و (۶۳.۹) درصد مجرمان فاقد سابقه بوده و از افراد با سابقه (۵۸.۱) درصد با سابقه کم، (۳۲.۳ درصد) با سابقه متوسط و تنها (۹.۷) درصد از مجرمان با سابقه، دارای سابقه زیاد بوده اند. از نظر نوع ارتکاب جرم (۹۵.۲) درصد جرایم به صورت انفرادی و تنها (۴.۸) درصد ارتکاب به صورت گروهی بوده است.

همچنین برخی دیگر از یافته توصیفی نشان می دهد که همسران افراد مجرم (۸۲.۷ درصد) خانه دار، (۱۳.۵ درصد) کارمند، و (۳.۸ درصد) دانش آموز و دانشجو بوده

اند. (۹۰.۲) درصد از مادران مجرمان بیسواد، (۷.۳ درصد ابتدایی) و (۲.۴) دارای تحصیلات راهنمایی بود. (۱۴.۵) درصد والدین مجرمان تعدد ازدواج داشته اند و (۱۰.۵) درصد از آنها دارای برادر و خواهر ناتنی بوده اند. و (۱۵.۷) درصد قرار کفالت و (۸۴.۳) درصد دارای قرار وثیقه بود.

ب: آزمون فرضیه ها:

جدول (۲) آزمون تفاوت سن بر حسب سابقه

متغیر	مقوله	میانگین سن	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنا داری	آزمون یکنواختی واریانس ها
سابقه	با سابقه	۳۱.۹۳۳۳	۱۰.۷۰۹۱۱	-۰.۰۶۰	-۰.۰۶۰	۰.۹۵۲	۰.۲۸۱
	بی سابقه	۳۲.۰۷۵۵	۱۰.۱۴۴۸۲				

جدول (۱) نتایج آزمون T-Test، تفاوت میانگین سنی افراد مجرم را بر حسب سابقه نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سن افراد با سابقه (۳۱.۹۳) و میانگین سنی افراد بی سابقه (۳۲.۰۷) تفاوت وجود دارد، البته این تفاوت با توجه به سطح معنا داری (P ۹۵۲) این تفاوت معنا دار نبود و فرض رابطه سن و سابقه رد می شود.

جدول (۳) آزمون تفاوت میزان سابقه بر حسب وضعیت سکونت

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معنا داری	آزمون یکنواختی واریانس ها
مسکن	شخصی	۲.۷۵۰۰	۲.۷۵۰۰	-۰.۳۵۴	۲۹	۰.۷۲۶	۰.۰۰۱
	استیجاری	۳.۰۰۰۰	۳.۰۰۰۰				

جدول (۲) نتایج آزمون T-Test، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب وضعیت سکونت نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سابقه افراد دارای مسکن شخصی (۲.۷۵) و میانگین سابقه افراد مستاجر (۳.۰۰) تفاوت وجود دارد، و میانگین سابقه افراد مستاجر بیشتر از افراد مجرمی است که در منزل ملکی خود زندگی می کنند. البته این تفاوت با توجه به سطح معناداری (P=۰.۷۲۶) این تفاوت معنا دار نبود و فرض رابطه میانگین سابقه و وضعیت سکونت رد می شود.

جدول (۴) آزمون تفاوت میانگین سن بر حسب وجود همجرم

متغیر	مقوله	میانگین سن	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس ها
همجرمی	بله	۲۶.۰۰۰۰	۱.۶۳۲۹۹	-۴.۴۸۹	۲۳.۷۴۹	۰.۰۰۰۰	۳.۹۵۴
	خیر	۳۲.۳۷۵۰	۱۰.۳۹۱۵۴				

جدول (۴) نتایج آزمون T-Test، تفاوت میانگین سنی افراد مجرم را بر حسب وجود و عدم وجود همجرم در زمان ارتکاب به جرم نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سن افراد دارای همجرم (۲۶.۰۰) و میانگین سنی افراد بی همجرم (۳۲.۳۷) تفاوت وجود دارد، البته این تفاوت با توجه به سطح معناداری ($p=0.000$) این تفاوت معنا دار می باشد و فرض رابطه سن و ارتکاب جرم به صورت گروهی و فردی تایید می شود. به این معنا که جوانان در ارتکاب جرم بیشتر به صورت گروهی یا با مشارکت دیگری مرتکب جرم شده اند. و این می تواند هشدار برای خطر شکل گیری جرایم سازمان یافته و گروهی باشد.

جدول (۵) آزمون تفاوت میانگین سابقه افراد بر حسب وضعیت دریافت خدمات امدادی

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس ها
تحت پوشش کمیته امداد	بله	۲.۸۳۳۳	۱.۸۳۴۸۵	۰.۰۵۱	۷.۱۳۸	۰.۹۶۱	۰.۴۴۷
	خیر	۲.۷۹۱۹	۱.۶۴۱۲۹				

جدول (۵) نتایج آزمون T-Test، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب دریافت و عدم دریافت خدمات کمیته امداد نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سابقه افراد تحت پوشش کمیته امداد (۲.۸۳) و میانگین سنی افراد عادی (۲.۷۹۱) تفاوت وجود دارد، به این معنا که افراد تحت پوشش از سابقه بیشتری برخوردار بوده اند، البته این تفاوت با توجه به سطح معنادار ($p=0.961$) این تفاوت معنا دار نبود و فرض رابطه میزان سابقه و دریافت خدمات امدادی رد می شود.

جدول (۶) آزمون تفاوت میانگین سابقه بر حسب وضعیت تاهل

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	T	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس‌ها
تاهل	مجرد	۲.۳۵۷۱	۰.۸۴۱۹۰	-۱.۵۲۸	۲۲.۳۱۲	۰.۱۴۱	۶.۰۷۱
	متاهل	۳.۱۷۶۵	۲.۰۰۷۳۴				

جدول (۶) نتایج آزمون T-Test، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب وضعیت تاهل نشان می‌دهد. بر اساس یافته‌های جدول می‌توان گفت که بین میانگین سابقه افراد مجرد (۲.۳۵) و میانگین سابقه افراد متاهل (۳.۱۷) تفاوت وجود دارد، البته این تفاوت با توجه به سطح معناداری (P = ۰.۱۴۱) این تفاوت معنا دار نبود و فرض رابطه میزان سابقه و وضعیت تاهل رد می‌شود.

جدول (۷) آزمون تفاوت میانگین سابقه بر حسب قومیت

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس‌ها
قومیت	لر	۲.۵۸۸۲	۱.۱۷۵۷۴	۰.۳۵۹	۲	۰.۷۰۲	۱.۳۲۲
	لک	۳.۲۵۰۰	۲.۶۲۹۹۶				
	کرد	۳.۰۰۰۰	۱.۹۴۳۶۵				

جدول (۷) نتایج آزمون تحلیل واریانس (Anova)، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب قومیت (لر/ لک/ کرد) نشان می‌دهد. بر اساس یافته‌های جدول می‌توان گفت که بین میانگین سابقه مجرمان لر (۲.۵۸)، میانگین سابقه مجرمان لک (۳.۲۵) و میانگین سابقه مجرمان کرد (۳.۰۰) تفاوت وجود دارد، البته این تفاوت با توجه به سطح معناداری (p = ۰.۷۰۲) این تفاوت معنا دار نمی‌باشد و فرض رابطه میزان سابقه و قومیت رد می‌شود.

جدول (۸) آزمون تفاوت میانگین سابقه بر حسب تحصیلات

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس‌ها
تحصیلات	بیسواد	۲.۸۸۸۹	۲.۸۸۸۳	۰.۶۵۳	۲۷	۰.۵۲۹	۰.۶۹۴ (a)
	ابتدایی	۱.۵۰۰۰	۱.۵۰۰۰				
	راهنمایی	۳.۰۰۰۰	۳.۰۰۰۰				

جدول (۸) نتایج آزمون تحلیل واریانس (Anova)، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب سطح تحصیلات (بیسواد/ ابتدایی/ راهنمایی) نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سابقه مجرمان بیسواد (۲.۸۸)، میانگین سابقه مجرمان ابتدایی (۱.۵۰) و میانگین سابقه مجرمان راهنمایی (۳.۰۰) تفاوت وجود دارد، البته این تفاوت با توجه به سطح معنا داری ($p=0.529$) این تفاوت معنا دار نمی باشد و فرض رابطه میزان سابقه و تحصیلات رد می شود.

جدول (۹) آزمون تفاوت میانگین سابقه بر حسب وضعیت اشتغال

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس ها
اشتغال	بیکار	۳.۲۲۲۲	۱.۹۲۲۰۹	۰.۵۷۰	۲	۰.۵۷۲	۱.۴۸۴
	آزاد	۲.۷۰۰۰	۱.۵۵۹۳۵				
	دولتی	۲.۰۰۰۰	۰.۰۰۰۰۰				

جدول (۹) نتایج آزمون تحلیل واریانس (Anova)، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب وضعیت اشتغال (بیکار/آزاد/ دولتی) نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سابقه مجرمان بیکار (۳.۲۲)، میانگین سابقه مجرمان با مشاغل آزاد (۲.۷۰) و میانگین سابقه مجرمان با مشاغل دولتی (۲.۰۰) تفاوت وجود دارد، در این میان میزان سابقه افراد بیکار نسبت به شاغلان بیشتر و مجرمان دارای مشاغل آزاد نسبت به مجرمان با مشاغل دولتی از میانگین سابقه بیشتری برخوردار بوده اند. البته این تفاوت با توجه به سطح معنا داری ($p=0.527$) این تفاوت معنا دار نمی باشد و فرض رابطه میزان سابقه و وضعیت اشتغال رد می شود.

جدول (۱۰) آزمون تفاوت میانگین سن بر حسب نوع جرم

متغیر	مقوله	میانگین سن	انحراف معیار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانس ها
نوع جرم	علیه اشخاص	۲۷.۱۰۵۳	۶.۱۸۱۴۷	۳.۰۴۸	۴	۰.۰۲۲	۲.۷۶۷
	علیه اموال	۳۳.۵۶۸۲	۱۰.۹۷۸۶۲				
	جرائم فرهنگی سیاسی	۴۱.۵۰۰۰	۱۵.۰۲۲۲۱				
	خرید و فروش غیر مجاز	۳۴.۲۷۲۷	۹.۳۲۸۳۵				
	رانندگی	۲۶.۵۰۰۰	۴.۷۶۴۴۵				

جدول (۱۰) نتایج آزمون تحلیل واریانس (Anova)، تفاوت میانگین سن افراد مجرم را بر حسب نوع جرایم نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سن مجرمان علیه اشخاص (۲۷.۱۰)، میانگین سن مجرمان علیه اموال (۳۳.۵۶)، میانگین سن مجرمان جرایم سیاسی و فرهنگی (۴۱.۵)، میانگین سن مجرمان خرید و فروش غیر مجاز (۳۴.۲۷) و میانگین سن جرائم رانندگی (۲۶.۵) تفاوت وجود دارد، و این تفاوت با توجه به سطح معناداری ($Sig=0.022$) معنادار است در نتیجه فرض ارتباط بین سن و نوع جرم پذیرفته می شود. جوانان بیشتر جرائم خشن علیه اشخاص و جرائم از نوع تصادفات و رانندگی مرتکب شده اند.

جدول (۱۱) آزمون تفاوت میانگین سابقه بر حسب نوع جرم

متغیر	مقوله	میانگین سابقه	انحراف معیار	F	درجه آزادی	سطح معناداری	آزمون یکنواختی واریانسها
جنس	علیه اشخاص	۲.۷۷۷۸	۱.۷۸۷۳۰	۰.۱۸۴	۴	۰.۹۴۴	۰.۴۱
	علیه اموال	۲.۷۶۹۲	۱.۷۳۹۴۴				
	سیاسی و فرهنگی	۳.۰۰۰۰	۱.۴۱۴۲۱				
	خرید و فروش غیر مجاز	۳.۲۰۰۰	۱.۶۴۳۱۷				
	رانندگی	۲.۰۰۰۰	۱.۴۱۴۲۱				

جدول (۱۱) نتایج آزمون تحلیل واریانس (Anova)، تفاوت میانگین سابقه افراد مجرم را بر حسب نوع جرایم نشان می دهد. بر اساس یافته های جدول می توان گفت که بین میانگین سابقه مجرمان علیه اشخاص (۲.۷۷)، میانگین سابقه مجرمان علیه اموال (۲.۷۶)، میانگین سابقه مجرمان جرایم سیاسی و فرهنگی (۳.۰۰)، میانگین سابقه مجرمان خرید و فروش غیر مجاز (۳.۲۰) و میانگین سابقه جرائم رانندگی (۲.۰۰) تفاوت وجود دارد، و این تفاوت با توجه به سطح معناداری ($Sig=0.044$) معنادار است در نتیجه فرض ارتباط بین سابقه و نوع جرم رد می شود.

نتیجه گیری:

در این پژوهش که از نوع "تحلیل داده های موجود" می باشد از رویکرد های نظری بی سازمانی اجتماعی؛ خرده فرهنگی (نظریه کوهن ومیلر)، نظریه های یاد گیری اجتماعی (یاد گیری افتراقی ساترلند و هویت افتراقی اکرز) و نظریه کنترل اجتماعی هیرشی ابتدا به تبیین تئوریک جرم پرداخته شده است. سپس به توصیف داده ها و تحلیل آنها اقدام نموده ایم. یافته های توصیفی بیانگر آن بود که جرم در شهرستان دره شهر را می توان پدیده ای جوانانه تعریف نمود زیرا به لحاظ ترکیب سنی (۶۹ درصد) از مجرمان (۱۷ تا ۳۲) سال سن داشته اند، نوع غالب جرم، جرم علیه اموال_سرقه، چک، مهریه_ (۵۱ درصد) را به خود اختصاص داده است که در این میان سرقت با در صد فراوانی (۱۶.۷ درصد دارای بیشترین فراوانی است. و بعد از آن جرم علیه اشخاص_ضرب و جرح، تهدید آدم ربایی_ با (۲۲.۶ درصد) در رتبه دوم قرار دارد. و ۷۱ درصد از مجرمان دارای تحصیلات راهنمایی و پایین تر بوده اند بنابر یافته های توصیفی می توان جرم را در شهرستان دره شهر با بر چسب های " جوانانه"، "مالی" و "سطح پایین تحصیلات" تعریف کرد. بنا بر یافته های تحلیلی از ده فرضیه طرح شده پس از اعمال آزمون T و F تنها دو فرضیه: ۱- رابطه سن و نوع جرم تایید شد. یافته های اجرای آزمون (Anova) نشان داد که جرم علیه اشخاص و جرم مربوط به رانندگی و تصادفات مربوط به جوانان است. و این با یافته های تئوریک نیز در ارتباط است زیرا جوانان در ارتکاب جرم کمتر چشم داشته های مادی داشته و جرائم آنان بیشتر صبغه انتقام جویانه و وجهه غیر مادی دارد. جرم علیه اموال و سیاسی و فرهنگی و خرید و فروش به سنین بالاتر از ۳۰ سال یعنی دوران بزرگسالی و میان سالی در ارتباط است.

۲- رابطه سن و همجرمی: نتایج حاصل از آزمون T با سطح معنا داری ($sig=0.000$) وجود رابطه بین سن و نوع ارتکاب جرم (گروهی/ فردی) تایید نمود به این معنا که جوانان جرم را بیشتر به صورت گروهی و افراد بزرگسال و میانسال بیشتر به صورت انفرادی مرتکب جرم می شوند. یافته های آزمون این فرض می تواند پیش بین خطر شکل گیری جرائم سازمان یافته و گروهی در بین جوانان باشد.

پیشنهادات:

- از آن جا که بنا بر یافته‌ها ۰.۶۹ درصد از زندانیان جوانان می باشند پیشنهاد می شود برنامه های پیشگیرانه رشد مدار در مدارس و خانواده‌ها در دستور کار آموزش و پرورش و نیروی انتظامی قرار گیرد.
- با توجه به این که جوانان مجرم در ارتکاب جرم بیشتر به صورت گروهی عمل می نمایند توصیه می شود خانواده‌ها بر فرایند دوست یابی فرزندان خود کنترل بیشتری نمایند. البته تشدید و افراط در این کنترل خود نیز می تواند آسیب زا باشد.
- تعریف جرم در شهرستان دره شهر با بر چسب "مالی" و فراوانی سرقت به عنوان مد در بین جرائم. ضرورت اقدام‌های پیشگیرانه در این مورد در سطح خرد، به‌کارگیری سیاست‌های اشتغال زایی و تامین اجتماعی در سطح کلان متذکر می‌شود.
- جوانانه بودن جرم یکی دیگر از صفات و بر چسب های جرم در شهرستان دره شهر می باشد و از آنجا که فرض رابطه سن و نوع جرم بیانگر آن بود که جوانان بیشتر جرائم علیه اشخاص و تصادفات مرتکب شده اند، جهت کاهش فشار های روانی نوسازی سیستم فراغتی جوانان و اهتمام به اشتغال جوانان توصیه می شود.

- احمدی، حبیب (۱۳۸۴)، جامعه‌شناسی انحرافات، تهران، سمت.
- بیانلو، یوسف و منصوریان، محمد کریم (۱۳۸۵)، رابطه تراکم جمعیت با میزان و نوع جرم، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، شماره ۲۲، ص ۲۹-۵۶.
- تقوی، سیده زینب (۱۳۸۷)، بررسی آسیب پذیری اجتماعی جوانان و عوامل مؤثر بر آن در قائم شهر، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۱۴، ص ۳۹-۷۶.
- چلبی، مسعود و مبارکی، محمد (۱۳۸۴) «تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطوح خرد و کلان» مجله جامعه شناسی ایران، شماره ۲، ص ۴۴-۳.
- داوس، دی، ای (۱۳۷۶)، روش پیمایشی در تحقیق اجتماعی، ترجمه مریم رفعت و رخساره کاظم، تهران، نشر مرکز مطالعات و سنجش افکار.
- رابرتسون، یان (۱۳۷۲)، درآمدی بر جامعه، ترجمه حسین بهروان، ناشر مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی، مشهد.
- رایسگتن، ارل و واینبرگ، مارتین، (۱۳۸۲)، رویکرد هفتگانه در بررسی مسایل اجتماعی، ترجمه رحمت الله صدیق سروستانی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- روز بهانی، توران (۱۳۷۸)، نقش خانواده به عنوان عامل و مانع بزهکاری نوجوانان (با تکیه بر نظم در خانواده)، پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهش اجتماعی، تهران: دانشگاه الزهرا.
- زنگنه، محمد (۱۳۸۳) بررسی عوامل مؤثر بر رفتار بزهکارانه دانش آموزان، فصلنامه علوم اجتماعی، تهران، انتشارات علامه طباطبایی.
- ستوده، هدایت الله (۱۳۷۲)، مقدمه ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران: موسسه انتشارات آوای نور،
- سلیمی، علی و محمد داوری (۱۳۸۶)، جامعه شناسی کجروی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. قم.
- سیگل، لاری و جوزوف سنا (۱۳۸۱)، بزهکاری نوجوانان، لی اکبر تاج مزینانی و فرامرز ککولی، سازمان ملی جوانان، تهران.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۳)، آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران، انتشارات آن.
- کوئن، بروس (۱۳۸۰)، مبانی جامعه‌شناسی، ترجمه غلامعباس توسلی و رضا فاضل، تهران، سمت
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۱) جامعه شناسی، منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.

- محمدی اصل، عباس (۱۳۸۵)، درآمدی بر انحرافات رفتاری نو جوانان (بزهکاری نوجوانان)، انتشارات حق شناس، تهران.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳)، وندالیسم، انتشارات آن، تهران.
- ممتاز، فریده (۱۳۸۱)، انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، تهران، شرکت سهامی انتشار.
- مشکاتی، محمدرضا و مشکاتی، زهرالسادات (۱۳۸۱)، سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده بر بزهکاری نوجوانان، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره ۲، ص: ۲۵-۳.
- ولد، جرج برایان (۱۳۸۰)، جرم‌شناسی نظری، ترجمه علی شجاعی، تهران، سمت
- ویلیامز، فرانک و پی، مک شین و ماری، لین ری (۱۳۸۳)، نظریه‌های جرم شناسی، حمید رضا ملک محمدی، تهران: نشر میزان.
- Akers, Ronald and sellers shristines (2004), "Criminological" Theories, Losangeles, Roxbury publishing Company.
- Chollat, c. and tragut (2004), Evaluating tobacco control activitg. Geneva: who, 20: 48.
- 18-Davis,Nantte j . and clarice Stasz (1990) social control of Deviance: A critical perspective, new york:Mc Grow-Hill.
- Kelley, Margarte (2004), " Control, Thoey, sport and patterns in Delinquency fot youth" , NY: Edwin Mellen press.
- Parcel, Toby, Menagman, Elizabet G, (1993). "Family Social Capital and Problems Childrens Behavior", Social Psychology Quartery, Vol, 56. No2: 120-135.
- Thompson, Willam and Jak. E. Bynum (1982).social control Thory, youth and society, vol . 13 No 3, 303-326.